

zvanega simbolizma in ekspresionizma. Kakor se kaže, so tako reagirali na impresionizem večidel severni in srednjeevropski narodi, ki jim je po zadržanju mnogih »duhovni« izraz umetnostno nekako v krvi; romanski narodi so pogнали intelektualistični kubizem, ki je vedel na eni strani (Picasso, Braque) v klasicizmu, na drugi v dekorativni artizem (Gleizes, Gris, D'Herbin, Metzinger i. dr.), na tretji v futurizmu, artistično igranje z izrazom gibanja, Rusi so po nemškem ekspresionizmu prikrojili »imaginizem«, pa so kazali tudi čisto nesnovno umetnost Kandinskega. Med temi -izmi je bilo stilno malo skupnosti. Naturalizem in idealizem, objektivna in subjektivna umetnost, filozofski meditativna in čisto formalistično-artistična stremjenja se mešajo v prečudno spačenem obrazu dobe, ki je tudi politično in gospodarsko razbita. In vendar svet pri tej gonji za originalnostjo ni ustvaril nič novega: impresionizem in ekspresionizem smo bili videli že v preteklih dobah, Picasso je začel z Egipčani in nehal z Ingresom. Silnih, v bodočnost kažočih kvalitete ni bilo nikjer, velik, trajen, enoten stil ni mogel vzkliti, če so vsi posamezni umetniki tiščali v individualne smeri.

Šele par let po vojni se je pokazal popek drugačnega, treznejšega časa. Evropa se je jela vnovič pečati z mislijo enotnega političnega organizma, vnovič so bile mogoče mednarodne in meddržavne organizacije, vstale so prve podlage novemu, socialnemu, bolj v materialnem usidranemu življenju in okrevati je začela tudi umetnost. Po vojni se je iz mrtvila izločil ojačan realistični stilni element, ki je ponekod nastopil v klasicistični, drugod v kvatrocentistični obleki kot neorenesansa. V Franciji se je pokazal v Picassovem obratu in v Rousseaujevem »primitivizmu«, v Nemčiji so mu stopili na čelo nekdanji »izrazniki« Beckmann, Kandoldt, Schrimpf, Gross, Dix, v Rusiji sta se zgodaj strnili v to smer leningrajska in moskovska šola: Šuhajev, Grigorijev, Chagal, Bakst, Sorin. Gre za nov predmetni realizem (primeri nemško geslo »die neue Sachlichkeit«) objektivnejšega značaja, v katerem se več ali manj družijo klasično-renesansni kompozicionalni elementi s plastično obdelavo teles v lokalnih barvah. Novi stil se je izrazilo javil v arhitekturi kot najbolj »porabni« panogi umetnosti z novo, res realistično obdelavo prostora, potem v plastiki v naslonu na orient in antiko, dočim so abstraktnejša, manj prijemljiva muzika, literatura in slikarstvo v produkciji nekam v ozadju. V muziki najbolj živi plesni ritem poleg resnejših poskusov v renesančni plastični maniri, v literaturi zabaven šund poleg resnejših poizkusov v »surrealismu«, v slikarstvu dekoracija in portret. Znak novih, nekam amerikansko materialističnih razmer, v katerih baročna glorijska in rokokojski sentiment nimata več prostora, kjer je inženjer več vreden od pesnika (Corbussierjeva polirana krogla), jazz več od simfonije. Novi čas ima neko materialistično-epikurejsko noto v umetnosti.

D. VIDMAR: POKRAJINA.

Je li ta novi realizem, purizem, verizem ali kakor se že vse zove, odrešenje? Absolutno nov morda še ni, saj vidimo klasične ali renesančne bergle, s katerimi si pomaga na noge, toda v arhitekturi, ki je nastopila z absolutno novim materialom in absolutno novim prostornim programom, je upanje, da se razvije v tem znamenju umetnost bodočnosti, ki danes kaže, da bo bistveno drugačna kakor je bila dosedanja »moderna« izza impresionizma: trajnejša, enotnejša in socialno vrednejša, mednarodna vrednota.

Slovenska umetnost kaže v literaturi in zlasti muziki zelo zaostalo lice spriču ugotovljenega evropskega dosegljaja, naprednejša je pa upodabljaljoča umetnost. Stari so v boju z mladimi razpadli tudi organizacijsko, mladi, kompaktno organizirani in nastopajoči reprezentativno tudi v inozemstvu, so se pririnjili do veljave in si letos nadelo reprezentativno ime Slovenskega umetniškega društva. Značilno za novi čas je zlasti, da so se vendar enkrat, po vsem dosedanjem zaprtem klubarstvu in klikarstvu, dala zediniti vsa taborišča k enotni, vseslovenski razstavi in baš prav tako značilno za sodobni socialni položaj umetnosti je, da so razstavila skupno s trgovci in industriji med avtomobili, vrtiljaki in modnimi oblekami in bari.

Impresionizem si je nekam trdokožno pri nas ohranil kali življenja prav doslej. Povsem čistokrven pa ni več niti pri Veselu, Kobilci ali Jami, ki tu pa tam že gradi in zostruje konture, moderniziral se je i pri Vavpotiču, Šantlu ali Zupančevi v rahli meri, vodja pa je že davno pred vojno dozorel s svojim kolorizmom do novega, liričnega idealizma. Na tej razstavi je poleg starejše zasnovanih del pokazal novejšega Slepca, ki z izoliranim likom in ekspresivno gesto, čisto idealno barvitostjo že daleč posega v ekspresionizem po analogiji poznega Koschke ali van Gogha. Tratnik, ki je še pred vojno cikal k »izraznikom«, je topot pokazal močno chiaroscurno modeliran akt »Jutro« v nekam cinquecentistični kompoziciji (Michelangelo, Tizian), ki iz impresionističnega tabora